

Банківська система України: результати «очищення» та перспективи подальшого розвитку

Круглий стіл під такою назвою 27 лютого 2017 р. спільно з Клубом банкірів провели науковці Інституту економіки та прогнозування НАН України. Участь у ньому взяли провідні вітчизняні банкіри, представники Комітету Верховної Ради України з питань фінансової політики і банківської діяльності, вчені-економісти, фінансові експерти та аналітики.

Засідання відкрив директор Інституту економіки та прогнозування НАН України, академік Валерій Геєць.

За останні три роки банківський сектор зазнав безпрецедентного за масштабами очищення (з січня 2014 р. по 26 лютого 2017 р. з ринку виведено 87 банків), – зауважила у своїй доповіді, присвяченій ціні «очищення» банківського сектора для суспільства та держави науковий співробітник ІЕПр Валентина Гаркавенко. – Активне виведення банків з ринку призвело до різкого зростання фінансового навантаження на Фонд гарантування вкладів фізичних осіб – за три роки вкладникам банків-банкрутів було виплачено 81 млрд грн. Для здійснення виплат ФГВФО змушений здійснювати запозичення в уряді, що впливає на рівень державного боргу. Перспектива повернення коштів, що перебували на рахунках підприємств у банках, щодо яких прийнято рішення про введення тимчасової адміністрації або ліквідації, практично відсутня, оскільки оціночна вартість активів таких банків у декілька разів менша за їх балансову вартість. Унаслідок виведення банків з ринку значні збитки отримали юридичні особи та населення, у результаті чого суттєво погіршився фінансовий стан багатьох підприємств, окремі з них збанкрутували, а держава недоотримала податкові надходження.

Наслідки «очищення» банківського сектора для підприємств розглянув у своїй доповіді завідувач відділу фінансів реального сектора Інституту Владислав Зимовець. Він зауважив, що «термін «очищення» банківського сектора застосовується НБУ задля створення позитивної суспільної думки щодо неоднозначних результатів діяльності НБУ з виконання його функції захисту інтересів вкладників і кредиторів банків. «Очищення» банківського сектора здійснювалось за допомогою інструментарію (Закон «Про гарантування вкладів фізичних осіб»), непридатного для вирішення системних проблем, пов'язаних із втечею капіталу та втратою контролю за активами на окупованих територіях.

Наслідком політики «очищення» стали ресурсне «виснаження» банківського сектора та погіршення фінансового стану підприємств».

Для відродження банківського сектора потрібен тривалий час, оскільки система має заново пройти етап апробації. Відновлення ж довіри підприємств до банківської системи можливе лише у разі зміни підходів НБУ до розуміння функції захисту інтересів вкладників і кредиторів, що передбачає перебудову ідеології, засудження технології «очищення» як помилкової і розвитку інструментарію реструктуризації, фахового управління NPL. Перспективи діяльності державних банків оцінюються скептично, вони залишатимуться збитковими, що суттєво послаблюватиме фінансову систему країни, посилюватиме ефект витіснення та системні фінансові ризики.

Кредитному ринку в період «очищення» банківського сектора присвятив свою доповідь старший науковий співробітник Інституту Євген Бублик. На його думку, в умовах тривалого «очищення» банківської системи небанківські фінансові установи отримали серйозні ринкові переваги у сегменті споживчого кредитування. Як наслідок, з 2014 р. на кредитному ринку спостерігались такі різновекторні напрями розвитку, як замороження банківського кредитування, скорочення банківських установ та їх кредитних портфелів у 1,2 раза і, водночас, помітне збільшення кількості кредитних установ у небанківському фінансовому секторі та суттєве зростання обсягів кредитного портфеля фізичних осіб – у 1,5 раза. Крім того, за структурними параметрами відбувалось зміщення кредитного ринку у бік короткострокового споживчого кредитування. Враховуючи незмінність відповідних умов, такі тренди розвитку вітчизняного кредитного ринку зберігатимуться і в 2017 р.

У обговоренні взяли участь експерт-аналітик Ігор Шумило, перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань фінансової політики і банківської діяльності Михайло Довбенко, голова правління Агентства із рефінансування житлових кредитів Сергій Волков, колишній заступник голови Національного банку України Борис Марков, член Ради Клубу банкірів Микола Нос та інші.

Підсумовуючи результати засідання, заступник директора Інституту економіки і прогнозування НАН України Сергій Кораблін наголосив, що «виступаючі виявили прагнення окреслити та висвітлити цілий пласт проблем, на які вітчизняні регулятори, на жаль, не звертають достатньої уваги. Як слушно відзначали члени Клубу, в Україні фактично досі не встановлено умови та причини банківських криз 1998–1999, 2008-2009 та 2014–2016 рр. Ми все ще

не маємо чіткого уявлення щодо повного переліку чинників, через які упродовж останніх трьох років збанкрутіли майже 90 вітчизняних банківських установ, а також щодо ціни та наслідків цих банкрутств. Чи вдалося нам сьогодні знайти відповідь на ці питання? Очевидно, ні. Але якість та різносторонність дискусій свідчать про правильність їх руху».

Подякувавши керівництву Клубу банкірів за зустріч та за багаторічну плідну співпрацю з ІЕПр, С.Кораблін підкреслив, що членів Клубу завжди раді вітати в стінах Інституту, та висловив впевненість, що відбудеться ще багато цікавих та продуктивних спільних засідань.